

T Teknologiaateollisuus

Metalli

pro

TYÖSUOJELUKYSELY 2017

**Järjestelmällisellä
työsuojelutoiminnalla
tuloksia**

Helsingissä 10. huhtikuuta 2017

Työryhmä:

Marjo Uusi-Pantti, Teknologiateollisuus ry

Juha Pesola, Metallityöväen Liitto ry

Jukka Saviluoto, Metallityöväen Liitto ry

Jukka Hämäläinen, Ammattiliitto PRO ry

SISÄLTÖ

JOHDANTO	4	Hoitoonohjaus	9
KYSELYN TOTEUTUS	4	Keskeiset työsuojeluongelmat	9
TYÖPAIKKOJEN TYÖSUOJELUORGANISAATIO JA TYÖTURVALLISUUDEN KEHITYS	5	TYÖTAPATURMAT JA TAPATURMISSA MENETETYT TYÖTUNNIT	10
Työturvallisuuden kehitys	6	Tapaturmataajuus	10
Vaarojen selvittäminen ja arviointi	7	Tapaturmissa henkeä kohti menetetyt työtunnit	11
Laatu- ja turvallisuusjärjestelmät	7	Tapaturmissa menetetyt työtunnit suhteessa teoreettiseen työaikaan	12
Lyhyet sairauspoissaolot omalla ilmoituksella	8	LÄHTEET JA LIITE	
Työpaikkojen monikulttuurisuus	8		

KESKEISET TULOKSET

JÄRJESTELMÄLLINEN TYÖSUOJELUTOIMINTA PARANTAA TYÖPAIKAN TYÖTURVALLISUUTTA

Työturvallisuuteen panostavissa työpaikoissa arvioidaan muita työpaikkoja useammin työturvallisuuden parantuneen. Panostaminen tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tehdään turvallisuuskierroksia, pidetään säännöllisiä turvallisuuspalavereja sekä seurataan ja tilastoidaan tapaturmia ja poissaoloja. Kun toimintaa mitataan ja seurataan, tulosten arviointi perustuu tietoon, ei tunteisiin.

Työpaikkojen heikentyneeseen työturvallisuuteen vaikuttaa erittäin merkittävästi se, koetaanko asenteiden ja riskinoton olevan keskeinen työsuojeluongelma. Työntekijöillä ja toimihenkilöillä tulokset ovat samansuuntaiset.

Työpaikkojen työsuojelukäytännöissä ja -perehdytyksessä tulisikin ottaa huomioon huonojen asenteiden ja välinpitämättömyyden vaikutus henkilöstön työturvallisuuden tilan kokemiseen.

TAPATURMATAAJUUS JA TAPATURMISSA MENETETYT TYÖTUNNIT LASKIVAT HIEMAN EDELLISESTÄ KYSELYSTÄ, JOKA TOTEUTETTIIN VUONNA 2015

Sekä tapaturmien lukumäärä suhteessa työaikaan ja henkilömäärään on laskenut jonkin verran kaikissa henkilöstöryhmissä. Suurilla työpaikoilla tapahtunut muutos parempaan näkyy kauttaaltaan kyselyn tuloksissa.

KOLMANNES TOIMIHENKILÖJEN TYÖSUOJELUVALTUUTETUISTA ARVIOI, ETTÄ JATKUVA YLIKUORMITUS ON KESKEINEN TYÖSUOJELUONGELMA

Ylikuormitus nousee toimihenkilöillä selkeämmin esiin kuin työntekijöiden tai työnantajien edustajien vastauksissa. Työntekijöillä keskeiset ongelmat ovat selkeämmin fyysisiä, ja tällaisia ovat esimerkiksi huonot työasennot.

LIITOILLE ESITETYISSÄ TOIVEISSA TYÖSUOJELUN EDISTÄMISEKSI ESIIN NOUSIVAT SELKEIMMIN KOULUTUKSEN LISÄÄMINEN JA TYÖPAIKKAKÄYNNIT

Monet valtuutetut, jotka olivat jo suorittaneet niin sanotut työsuojelun perusopinnot, toivoivat työsuojeluun liittyvää täydentävää koulutusta. Koulutus voisi olla jostain tietystä teemasta tai aiheesta, esimerkiksi henkinen työsuojelu tai riskien arviointi. Kaikkien henkilöstöryhmien ja työnantajan edustajilla tulisi olla mahdollisuus osallistua koulutukseen – ja mielellään ilman kustannuksia.

Työpaikkakäyntien ja yhteistyön lisäämistä esitettiin myös yleisesti. Näitä toiveita tuli selvemmin pienemmilta työpaikoilta. Suuremmat työpaikat saavat todennäköisesti muutenkin enemmän liittojen huomiota, ja niissä työsuojelutoimintaa organisoidaan, kehitetään ja seurataan aktiivisesti.

JOHDANTO

Teknoliateollisuus, Metallityöväen Liitto sekä Ammattiliitto Pro toteuttivat vuoden 2017 alussa yhteisen kyselyn työturvallisuudesta ja työsuojelutoimenpiteistä työpaikoilla. Kysely tehtiin nyt viidettä kertaa. Aikaisemmat kyselyt on tehty vuosina 2008, 2010, 2012 ja 2015. Kyselyn avulla kartoitetaan työturvallisuuden kehitystä, tapaturmien määrää, ammattitaitoja ja ammattitautiepäilyjä, keskeisimpiä työsuojeluongelmia sekä sitä, miten työsuojeluasiat työpaikoilla on organisoitu.

KYSELYN TOTEUTUS

Kysely lähetettiin sähköisenä Teknoliateollisuus ry:n jäsenyrityksille, Prossa teknoliateollisuuden työehtosopimuksen piirissä oleville työsuojeluvaltuutetuille ja Metalliliiton teknoliateollisuuden, malmikaivosten sekä pelti- ja teollisuuseristysalan työehtosopimusten piirissä oleville työsuojeluvaltuutetuille.

Kysely lähetettiin 2 929 henkilölle. Kyselyn sai 202 Pron työsuojeluvaltuutettua (jatkossa valtuutettua), 924 Metalliliiton valtuutettua ja 1 800 Teknoliateollisuuden jäsenyritysten työsuojelupäällikköä ja yhdyshenkilöä.

Vastauksia saatiin yhteensä 670, joten vastausprosentti on 22,9. Toimihenkilöiden valtuutettujen vastausprosentti kasvoi selvästi edellisestä kyselystä. Työntekijöiden vastausprosentti laski selvästi ja työntekijöiden valtuutettujenkin jonkin verran. Näin ollen heidän osaltaan aineisto jää edellistä kyselyä pienemmäksi. Tarkemmat tiedot vastaajamääristä ja muutoksista on esitetty **Taulukossa 1**.

Vastaajista 42 prosenttia on töissä alle 50 hengen työpaikalla ja 43 prosenttia 50–250 hengen työpaikalla (ks. **Taulukko 2**). Vaikka vastauksia on vähemmän kuin edellisessä kyselyssä, on vastaajien työpaikkojen kokoluokittainen jakauma suhteellisesti samanlainen kuin edellisessä kyselyssä. Samoin eri vastaajaryhmien (työnantaja, työntekijöiden tai toimihenkilöiden

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneet vastaajaryhmittäin

	Kysely 2017		Kysely 2015	
	lkm	vastaus-%	lkm	vastaus-%
Työnantajan edustaja	187	10,4	330	15,3
Työsuojeluvaltuutettu TYÖNTEKIJÄT	389	42,1	472	48,5
Työsuojeluvaltuutettu TOIMIHENKILÖT	94	46,5	98	31,1
YHTEENSÄ	670	22,9	900	26,1

Taulukko 2. Vastaajat työpaikan henkilöstön kokoluokan ja vastaajaryhmän mukaan, %

	Kysely 2017				Kysely 2015			
	Työnant. edustaja	Valtuutetut TYÖNT.	TOIMIH.	YHT.	Työnant. edustaja	Valtuutetut TYÖNT.	TOIMIH.	YHT.
Alle 50 henkeä	48	46	17	42	47	48	16	44
50–250 henkeä	37	41	59	43	39	39	58	41
Yli 250 henkeä	16	13	25	15	15	12	26	15
YHTEENSÄ	100	100	100	100	100	100	100	100

Taulukko 3. Kyselyyn vastanneet toimialoittain, %

	Kysely 2017	Kysely 2015	Kysely 2012	Kysely 2010
Elektroniikka- ja sähköteollisuus	17	17	14	18
Kone- ja metallituoteteollisuus	72	73	76	72
Metallien jalostus	8	7	8	8
Kaivosteollisuus	1	1	1	1
Pelti- ja teollisuuseristysala	2	2	1	2
YHTEENSÄ	100	100	100	100

valtuutettu) työpaikkojen kokoluokittainen jakauma on varsin lähellä edellistä kyselyä.

Toimihenkilöiden valtuutetuista yli puolet (59 %) on töissä keskisuurissa ja neljännes suurissa toimipaikoissa. Vastanneista työnantajien edustajat ja työntekijöiden valtuutetut jakautuvat eri kokoisille työpaikoille tasaisesti suhteessa toisiinsa. Heistä lähes puolet on töissä pienillä, alle 50 hengen työpaikoilla, ja tätä suuremmilla työpaikoilla työskentelevien osuus on pienempi kuin toimihenkilöillä.

Vastaajista selvä enemmistö (72 %) on töissä kone- ja metallituoteteollisuuden yrityksissä (ks. **Taulukko 3**).

Elektroniikka- ja sähköteollisuuden osuus vastaajista on reilu kuudennes (17 %) muiden toimialojen vastaajien osuuden jäädessä 11 prosenttiin. Metallien jalostuksen, kaivosteollisuuden sekä pelti- ja teollisuuseristysalan vastausten määrä ja osuus eivät ole riittävän suuria, jotta tuloksia voisi luotettavasti verrata muihin toimialoihin. Tästä syystä tässä raportissa ei tehdä toimialakohtaisia vertailuja.

TYÖPAIKKOJEN TYÖSUOJELUORGANISAATIO JA TYÖTURVALLISUUDEN KEHITYS

Työsuojelupäällikkö ja työntekijöiden työsuojeluvaltuutettu löytyy lähes kaikilta työpaikoilta (ks. Kuvio 1). Toimihenkilöiden työsuojeluvaltuutettuja on enemmän niissä työpaikoissa, joissa henkilöstöä on yli 50.

Reilusti yli puolella (67 %) työpaikoista toimii työsuojelutoimikunta. Kuitenkin pienemmillä, alle 50 hengen työpaikoilla vain alle puolessa (40 %) on työsuojelutoimikunta. Osasyynä tähän on se, että laki edellyttää työsuojelutoimikuntaa tai muuta vastaavaa yhteistoimintaelintä, kun työpaikan koko henkilöstömäärä on vähintään 20. Työsuojeluorganisaation rakenteet ovat pysyneet varsin samanlaisina jo usean vuoden ajan.

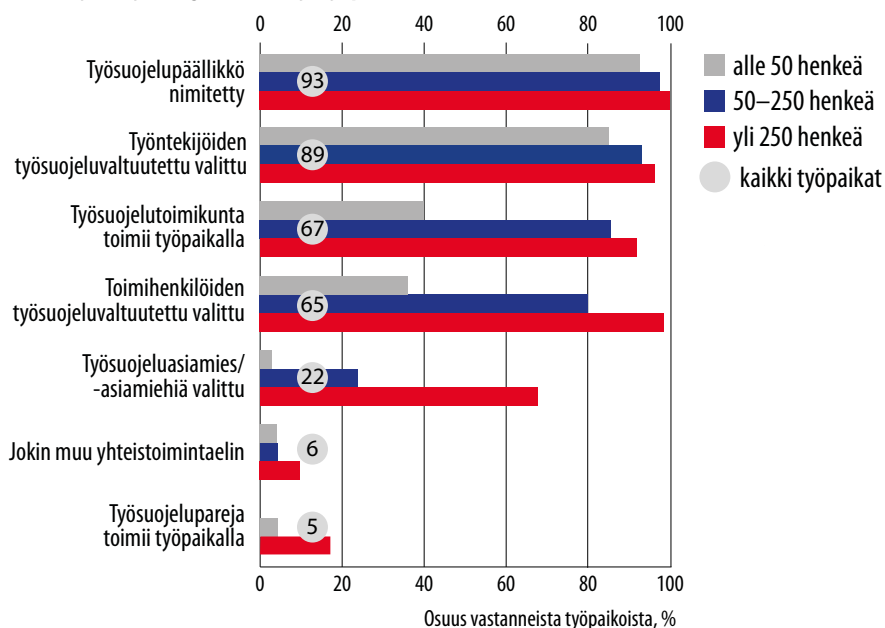
Nyt ensimmäistä kertaa kyselyssä selvitettiin työnantajan edustajien ja työsuojeluvaltuutettujen tehtäviin liittyvää koulutusta. Työnantajan edustajista puolet oli käynyt työsuojelun peruskurssin ja kuusi prosenttia työsuojelupäällikkökurssin. Sekä työntekijöiden että toimihenkilöiden valtuutetuista selvä enemmistö (83 %) oli suorittanut työsuojelun peruskurssin. Kaikilta työturvallisuuden vastuutehtävissä toimivilta edellytetään tehtäviin riittävää pätevyyttä, ja siihen nämä koulutukset antavat tukea.

Työsuojelutoimikunta tai jokin muu vastaava elin kokoontuu keskimäärin neljästi vuodessa. Puolet vastaajista ilmoitti toimikunnan kokoontuvan kolmesta neljään kertaa vuoden aikana. Joka neljännessä työpaikassa toimikunta kokoontuu vähintään joka toinen kuukausi. Alle 50 hengen työpaikoilla kokoontumisia on yleensä kahdesti vuodessa.

Osalla työpaikoista ei ole työsuojelutoimikuntaa. Niistäkin yli puolella (55 %) on jokin muu työ- tai yhteistoimintaryhmä, joka kokoontuu vähintään kerran vuodessa.

Yleisimpiä työturvallisuustoimenpiteitä ovat seuraavat: mahdollisuus osallistua ensiapukoulutukseen, työterveyshuollon työpaikkakäynnit sekä tapaturmien ja poissaolojen

Kuvio 1. Työsuojeluorganisaatio ja työpaikan koko

Taulukko 4. Työturvallisuustoimenpiteet, osuus vastanneista työpaikoista, %

	KAIKKI TYÖPAIKAT	Alle 50 henkeä	50–250 henkeä	Yli 250 henkeä
Mahdollisuus osallistua ensiapukoulutukseen	89	79	95	98
Työterveyshuolto tekee työpaikkakäyntejä ja -kierroksia	85	77	90	94
Säännöllinen tapaturmien tilastointi ja seuranta	81	63	91	98
Säännöllinen poissaolojen tilastointi ja seuranta	80	65	88	97
Mahdollisuus osallistua tulityökorttikoulutukseen	75	65	80	89
Laadittu perehdyttämishjelma	69	54	78	88
Työpaikalla tehdään turvallisuuskierroksia	61	39	75	86
Mahdollisuus osallistua työturvallisuuskorttikoulutukseen	60	50	61	81
Järjestetty työkykyä ylläpitävää toimintaa	57	41	62	82
Työterveyshuolto osallisuus työsuojelutoimikunnan toimintaan	57	35	67	92
Järjestetty turvallisuuskoulutusta linjaesimiehille	31	9	38	74
Työpaikalla pidetään säännöllisiä turvallisuuspalavereja	33	20	37	61
Mahdollisuus osallistua työhyvinvointikorttikoulutukseen	19	11	18	41
Toteutettu muita turvallisuustoimenpiteitä	8	6	7	16
Osallistuttu Haastamme -työympäristökilpailuun	8	3	7	23

säännöllinen tilastointi ja seuranta (ks. Taulukko 4). Lähes kaikilla suurilla työpaikoilla on tehty edellä mainittuja toimenpiteitä.

Varsin yleisiä toimintatapoja ovat myös mahdollisuus tulityökorttikoulutukseen ja uusien työntekijöiden perehdyttäminen.

Joissain työturvallisuustoimenpiteissä on tapahtunut jopa kuuden prosenttiyksikön pudotus edelliseen kyselyyn verrattuna. Näin oli käynyt työturvallisuuskorttikoulutuksen, työkykyä ylläpitävän toiminnan (lyh. tyky) ja esimiesten turvallisuuskoulutuksen kohdalla. Aineistosta ei käy ilmi mitään sellaista työpaikoilla tapahtunutta muutosta, joka selittäisi tätä havaintoa. Todennäköisempää onkin, että syynä on vastaajajoukon muutos.

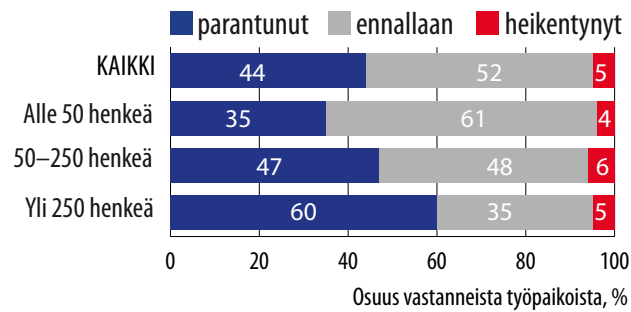
TYÖTURVALLISUUDEN KEHITYS

Työpaikan työturvallisuuden arvio parantuneen viimeisen vuoden aikana 44 prosenttia vastaajista (ks. Kuvio 2). Viisi prosenttia vastaajista arvioi työturvallisuuden heikentyneen. Työturvallisuuden arvioivat parantuneen yleisemmin henkilöstömäärältään suuremmissa työpaikoissa työskentelevät. Arvioissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia aikaisempiin kyselyihin verrattuna.

Aineiston perusteella ei pysty tarkasti erittelemään, miltä osin tilanne on parantunut tai heikentynyt. Barometri antaa enemmänkin tilanteesta yleiskuvan. Aineistosta löytyy kuitenkin todisteita, jotka tukevat vastaajien antamia arviota parantuneesta työturvallisuudesta. Esimerkiksi tapaturmien määrä ja tapaturmissa menetetyt työtunnit ovat vähentyneet edelliseen kyselyyn verrattuna.

Myös erilaisia työturvallisuutta kehittäviä toimia on lisätty viime vuosina, joten oletettavasti niiden avulla on saatu myös tuloksia. Työturvallisuuden arvioidaan parantuneen erityisesti niillä työpaikoilla, joissa tehdään turvallisuuskierroksia, pidetään säännöllisiä turvallisuuspalavereita sekä seurataan ja tilastoidaan tapaturmia ja poissaoloja. Tästä voi tehdä seuraavan johtopäätöksen: kun työsuojelutoiminta on organisoitua, on muutosten havainnointi myös selkeämpää. Tällöin arvio työturvallisuuden kehityksestä ei perustu pelkkään tuntemukseen vaan arviointi tehdään mitattujen tekijöiden avulla.

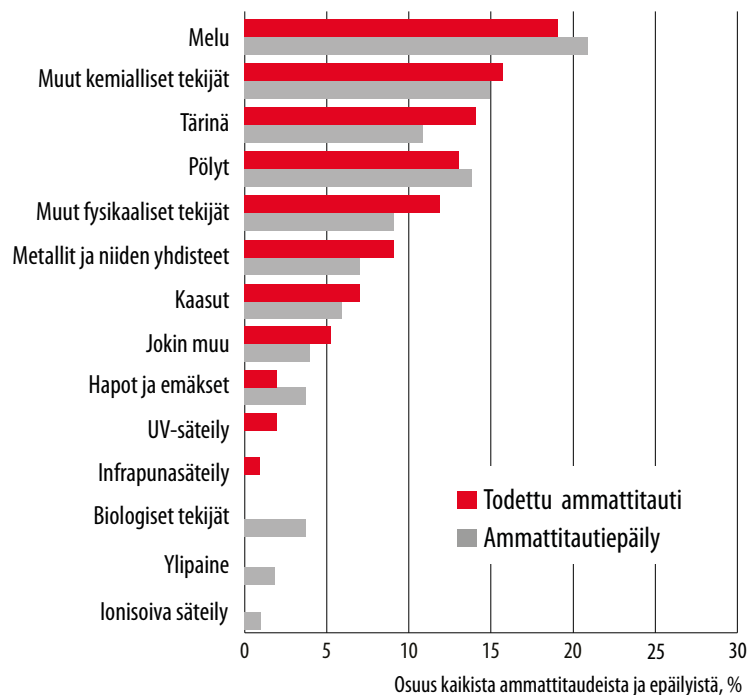
Kuvio 2. Turvallisuuden kehitys ja työpaikan koko

Taulukko 5. Ammattitautien ja -epäilyjen esiintyminen

	Osuus vastanneista työpaikoista, %				
	2016	2014	2011	2009	2007
TYÖNTEKIJÄT					
Ammattitauteja tai -epäilyjä	20	18	26	25	24
TOIMIHENKILÖT					
Ammattitauteja tai -epäilyjä	3	2	3	3	3

Kuvio 3. Todettujen ammattitautien ja ammattitautiepäilyjen aiheuttajat

AMMATTITAUDIT

Vuonna 2016 viidesosalla (20 %) työpaikoista oli työntekijöillä ilmennyt ammattitautiepäilyjä tai todettu ammattitauteja. Toimihenkilöillä nämä epäilyt ja diagnoosit olivat huomattavasti harvinaisempia (3 %). (Ks. Taulukko 5.) Muutos edelliseen kyselyyn ei ole tilastollisesti merkittävä.

Ammattitauteja oli todettu suhteellisen harvassa työpaikassa (8 %), ja niissäkin oli yleensä vain yksi ammattitautitapausta – joka tosin sekin on liikaa. Tältä osin tilanne on samanlainen

kuin edellisen kyselyn toteutusajankana vuonna 2014.

Melu on edelleen yleisin ammattitautien aiheuttaja, vaikka sen osuus on selvästi laskenut vuodesta 2014 (ks. Kuvio 3). Muut kemialliset tekijät, tärinä ja pölyt ovat seuraavaksi yleisimpiä ammattitautien aiheuttajia. Vuonna 2014 melu oli syynä lähes kolmanneksessa todetuista ammattitaudeista, kaksi vuotta myöhemmin sen osuus laski alle viidennekseen (19 %).

Epäilyissä ammattitaudeissa aiheuttajat ja niiden yleisyys ovat melko pitkälle samoja kuin todetuissa

ammattitaudeissa. Biologiset tekijät ovat aiheuttaneet jonkin verran epäilyjä sekä vuonna 2014 että 2016. Ammattitaueteja ei kuitenkaan ole biologisista syistä todettu kumpanakaan vuonna. Lähes joka kuudes (13 %) työpaikoista oli ilmoittanut ammattitautiepäilystä.

VAAROJEN SELVITTÄMINEN JA ARVIOINTI

Kolme neljäsosaa työpaikoista (77 %) on toteuttanut lakisääteisen vaarojen selvittämisen ja arvioinnin eli riskiarvioinnin (ks. Kuvio 4). Edelliseen kyselyyn verrattuna riskiarvioinnin tehneiden työpaikkojen osuus kasvoi selvästi, eikä osuudessa ole tapahtunut muutosta kahdessa vuodessa. Joka kymmenes työpaikka ei ole tehnyt lakisääteistä riskiarviointia. Vastaajista 13 prosenttia ilmoitti, että riskiarviointi on tekeillä.

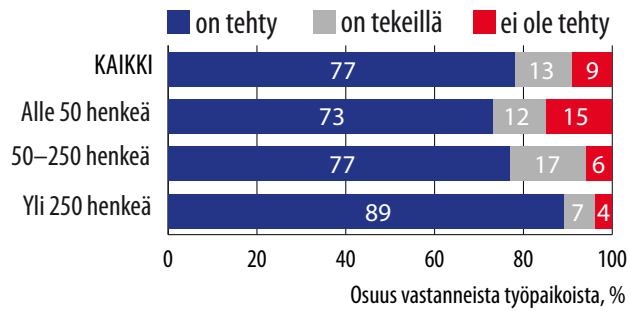
Vastaajista työnantajien edustajat ilmoittivat, että ainoastaan joissakin (2 %) työpaikoista riskiarviointi olisi tekemättä ja hieman useammassa (5 %) se olisi tekeillä. Toimihenkilöiden valtuutettujen työpaikoilla riskiarviointi on tekemättä muutamassa (2 %), ja viidesosalla työpaikoista (20 %) se on tekeillä. Työntekijöiden valtuutettujen mukaan kuudesosa (15 %) työpaikoista ei ole tehnyt riskiarviointia ja yhtä useassa (16 %) se on vielä tekeillä.

LAATU- JA TURVALLISUUSJÄRJESTELMÄT

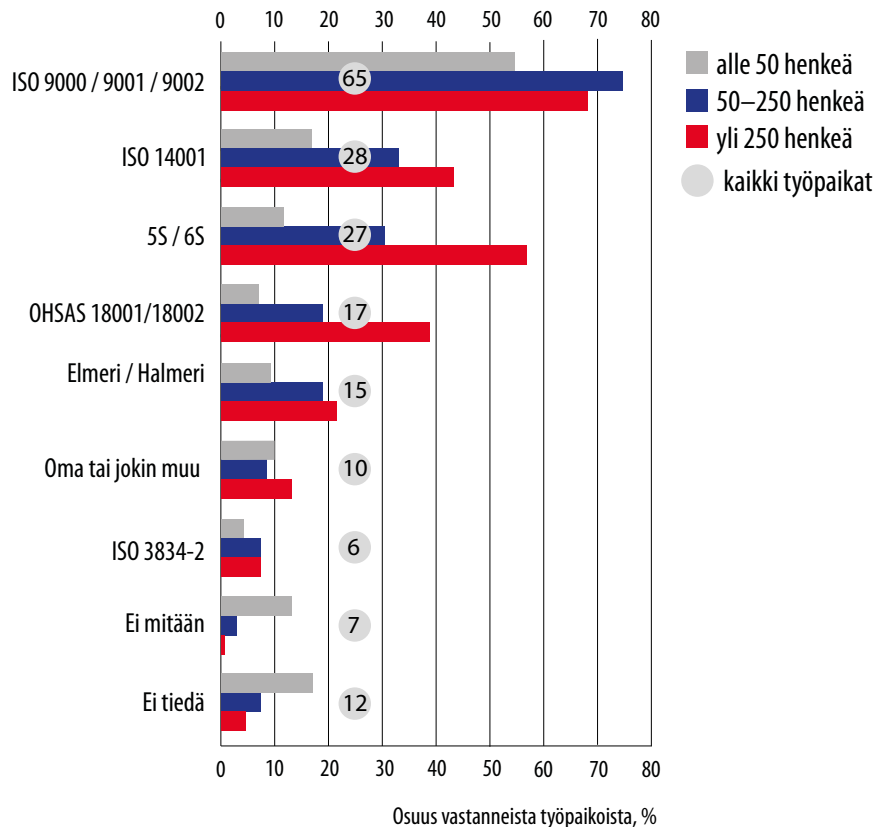
Laatu-, ympäristö- ja turvallisuusjärjestelmien kattavuudessa ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia viime vuosina. Selvällä enemmistöllä (yli 80 %) työpaikoista oli käytössä jokin laatu- tai turvallisuusjärjestelmä (ks. Kuvio 5). ISO 9000-järjestelmät ovat selvästi yleisimmin käytettyjä koko työpaikkakenttää tarkasteltaessa. Ne ovatkin ainoat järjestelmät, joita käyttää enemmistö alle 50 hengen työpaikoista. 5S- ja 6S-järjestelmät ovat yleistyneet selvästi suurilla työpaikoilla. Tällä hetkellä yli puolella työpaikoista on käytössä jompikumpi järjestelmä.

Hivenen huolestuttavaa on se, että pienissä työpaikoissa lähes viidennes vastaajista ei tiedä, onko työpaikalla käytössä jokin laatujärjestelmä.

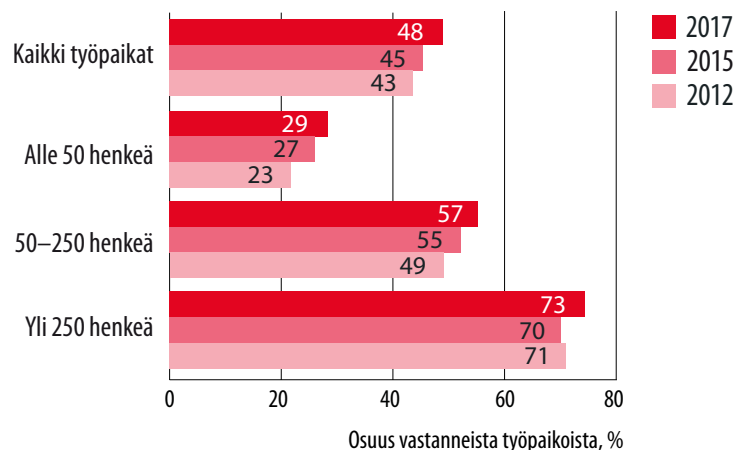
Kuvio 4. Riskinarviointi ja työpaikan koko

Kuvio 5. Työpaikoilla käytössä olevat laatu- ja turvallisuusjohtamisjärjestelmät

Kuvio 6. Korvaavan työn käyttö

KORVAAVA TYÖ

Korvaavan työn käytön arvioidaan yleistyneen tasaisesti joka kyselyssä (ks. Kuvio 6). Suurista työpaikoista enemmistöllä (70 %) on korvaava työ ollut jo pitkään käytössä. Pienilläkin

työpaikoilla käyttö yleistyy koko ajan, joskaan se ei ole vielä yhtä yleistä kuin suuremmissa työpaikoissa. Pienistä työpaikoista korvaavaa työtä käyttää vajaa kolmannes.

Korvaavan työn käyttö herättää työpaikoilla toisinaan ristiriitaisia tunteita. Olisikin tärkeää, että korvaavan työn periaatteista ja menetelmistä tiedotetaan henkilöstölle riittävästi ja sitä käytetään tarkoituksenmukaisen työn tekemiseen.

Teknoliateollisuuden ja Metalliliiton ohjeistus korvaavan työn käytöstä on luettavissa internetosoitteessa: https://verkkotes.fi/sites/default/files/ohjeistusta_korvaavasta_tyosta.pdf

LYHYET SAIRAUSPOISSAOLOT OMALLA ILMOITUKSELLE

Enemmistö (65 %) työpaikoista on sopinut käytännöstä, joka mahdollistaa lyhyet sairauspoissaolot ilman lääkärin todistusta (ks. Taulukko 6). Käytäntö on yleistynyt huomattavasti muutamassa vuodessa. Yleistymistä on todennäköisesti edesauttanut vuonna 2013 Teknoliateollisuuden työehtosopimukseen tehty kirjaus mahdollisuudesta sopia käytännöstä paikallisesti.

Työntekijöiden valtuutetuilla osuus on alhaisempi kuin työntäjillä tai toimihenkilöiden valtuutetuilla. On melko todennäköistä, että työntäjät ovat ilmoittaneet käytännöstä, vaikka se olisi käytössä ainoastaan yhdellä henkilöstöryhmällä. Toimihenkilöillä oma ilmoitus -käytäntö onkin paljon yleisemmin käytössä kuin työntekijöillä. Ero näyttää kuitenkin koko ajan supistuvan. Työntekijöiden valtuutettujen vastausten perusteella jo puolet pienistä työpaikoista on ottanut tämän käytännön omakseen.

Oma ilmoitus -käytännön soisi yleistyvän vielä nykyisestään, koska Työterveyslaitoksen tutkimuksen (Pesonen ym. 2016) mukaan sen on todettu muun muassa vähentävän sairauspoissaolojen pituutta ja sairaanhoitokäyntien määrää. Tällöin työterveyshuollon resursseja voidaan kohdentaa paremmin muuhun toimintaan.

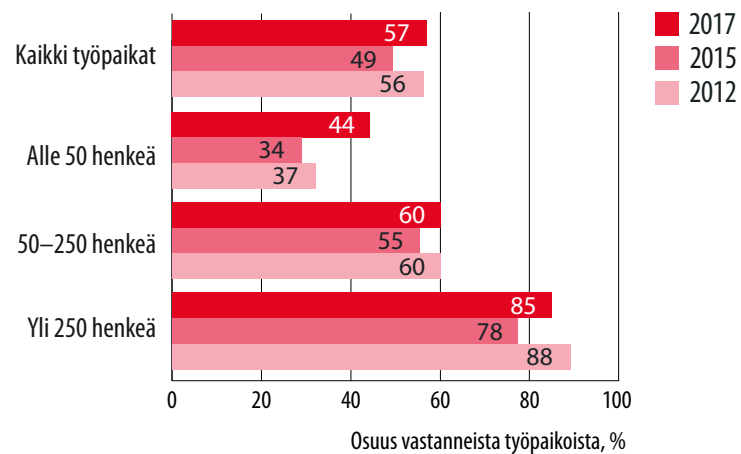
TYÖPAIKKOJEN MONIKULTTUURISUUS

Teknoliateollisuuden työpaikat ovat yleisesti monikulttuurisia. Yli puolessa työpaikoista henkilöstössä on useampaa eri kansallisuutta (ks. Kuvio 7). Pienistäkin

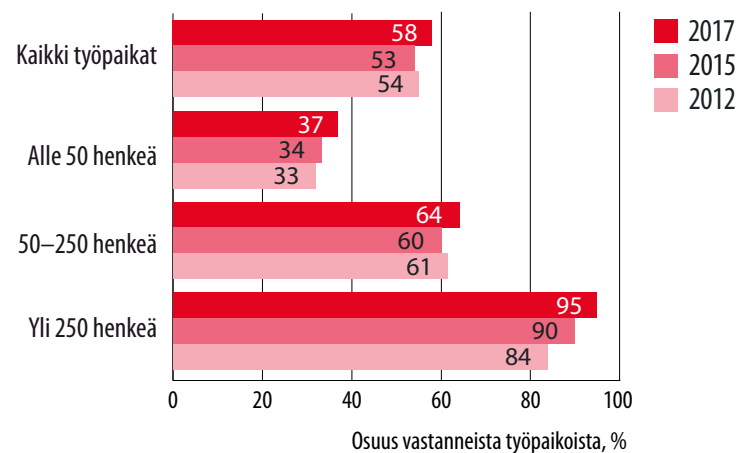
Taulukko 6. Työpaikalla käytössä oma ilmoitus -käytäntö lyhyissä sairauspoissaoloissa
Osuus vastanneista työpaikoista, %

	TYÖPAIKAN KOKO			KAIKKI TYÖPAIKAT
	Alle 50 henkeä	50–100 henkeä	Yli 250 henkeä	
Työnantajan edustaja	71	83	79	77
Työsuojeluvaltuutettu TYÖNTEKIJÄT	49	60	77	57
Työsuojeluvaltuutettu TOIMIHENKILÖT	63	76	78	75
KAIKKI VASTAAJAT	57	68	78	65

Kuvio 7. Työpaikalla työskentelee useamman kansallisuuden edustajia

Kuvio 8. Yhteiset työpaikat ja työpaikan koko

työpaikoista nyt jo lähes puolet on monikulttuurisia. Henkilöstön kulttuuri- ja kielierot lisäävät työpaikkojen tarvetta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimiseen sekä niiden ylläpitoon ja toteutukseen.

Työntekijöihin kohdistuva häirintä ja epäasiallinen kohtelu ovat kiellettyjä. Tämän vuoksi perehdytyksessä tulee kertoa työpaikan olevan tasa-arvoinen. Työntekijöitä on kohdeltava yhdenmukaisesti sukupuolesta, iästä, etnisestä taustasta, kansallisuudesta tai muusta syystä riippumatta.

YHTEISET TYÖPAIKAT

Monilla työpaikoilla työskentelee samanaikaisesti usean eri työnantajan henkilöstöä. Tällaisten yhteisten työpaikkojen osuus on hieman kasvanut edellisestä kyselystä (ks. Kuvio 8). Suurista työpaikoista lähes kaikki ovat yhteisiä työpaikkoja.

Jo aiemmin on havaittu, että monet suuret yritykset ovat ulkoistaneet toimintojaan. Tämän jälkeen esimerkiksi kunnossapidon, logistiikan tai palkanlaskennan palvelut

ostetaan muualta, vaikka toiminta jatkuu yrityksen tiloissa. Lisäksi monet yritykset käyttävät vuokratyövoimaa esimerkiksi tuotantohuippujen aikana tai lomakaudella.

HOITONOHJAUS

Päihdetapauksiin liittyvä hoitono-
jauuskäytäntö on käytössä valtaosassa
(78 %) työpaikoista. Alle 50 hengen
työpaikoilla hoitono-
jauusta käytetään yleisesti (61 %), keski-
suurilla työpaikoilla erittäin yleisesti (88 %) ja
suurilla työpaikoilla lähes poikkeuk-
setta (95 %). Käytännön voi todeta
olevan vakiintunut, eikä osuuksiin ole
tullut muutoksia neljässä viimeisessä
työsuojelukyselyssä.

KESKEISET TYÖSUOJELUONGELMAT

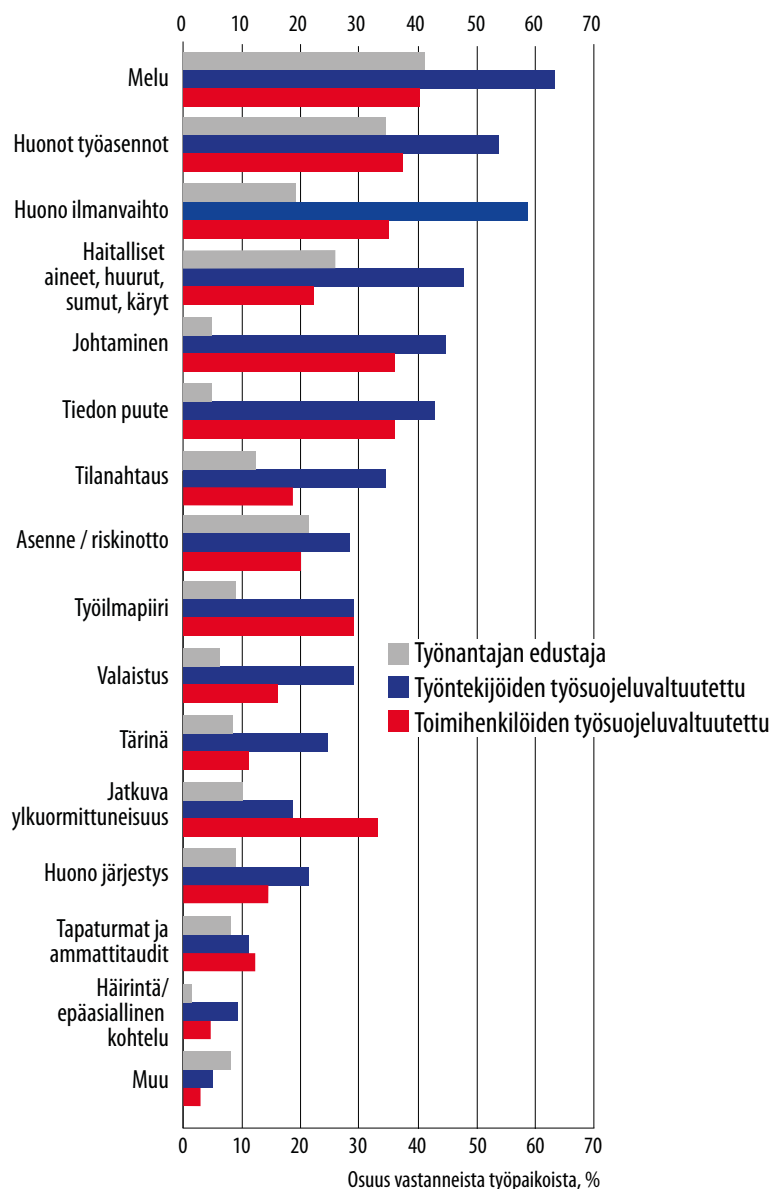
Melu, huonot työasennot ja ilman-
vaihto koetaan selvästi suurimmiksi
työsuojeluongelmiksi (ks. Kuvio 9). Myös
erilaiset huurut, sumut ja käryt ovat
melko yleisiä ongelmia. Keskeisten
työsuojeluongelmien järjestys ja osuu-
det ovat pysyneet jokseenkin samoina
jokaisessa työsuojelukyselyssä. Suu-
rimpia työsuojeluongelmia pidetään
myös ammattitautien ja ammattitau-
tiepäilyjen aiheuttajina, joten arvioita
voi pitää hyvinkin johdonmukaisina.

Toimihenkilöiden valtuutettujen
vastauksissa jatkuvan ylikuormituksen
osuus on huolestuttavan suuri; joka
kolmas valtuutettu pitää sitä keskei-
senä työsuojeluongelmana. Osuus on
selvästi suurempi, kuin työntekijöi-
den valtuutetuilla. Myös huono työ-
ilmapiiiri korostuu toimihenkilöiden
vastauksissa.

Työnantajat ilmoittavat säännön-
mukaisesti vähemmän työsuojeluon-
gelmia kuin valtuutetut. Suurimmat
erot löytyvät johtamisesta ja tiedon
puutteesta. Asenteissa ja riskinotos-
sa kuilu eri vastaajaryhmien välillä
on pienin.

Työntekijöiden, toimihenkilöiden
ja työnantajien heikentyneeseen työ-
turvallisuuden tunteeseen näyttäisi
vaikuttavan vahvasti se, koetaanko
asenteiden ja riskinoton olevan keskei-
nen työsuojeluongelma. Lähes kaksi

Kuvio 9. Keskeiset työsuojeluongelmat vastaajaryhmittäin

kolmesta työturvallisuuden huonontu-
neeksi kokeneesta vastaajasta ilmoitti-
vat asenteen ja riskinoton keskeiseksi
työsuojeluongelmaksi. Sellaiset vastaa-
jat, joilla työturvallisuus oli pysynyt
ennallaan tai parantunut, oli asenne
tai riskinotto ilmoitettu keskeiseksi
työsuojeluongelmaksi vain neljännek-
sellä vastaajista. Ero ryhmien välillä
on tilastollisesti erittäin merkitsevä.

Työntekijöillä ja toimihenkilöillä
heikentynyt työturvallisuus on vah-
vemmin yhteydessä asenteeseen ja
riskinottoon keskeisenä työsuojelu-
ongelmana kuin työnantajilla. Kui-
tenkin vastaajamäärän pienuudesta
ja yleisesti hyvästä työturvallisuuden
tunteesta johtuen tätä havaintoa ei
voi yleistää, vaan se on enemmänkin

suuntaa antava. Kuitenkin voi tehdä
sen johtopäätöksen, että työpaikko-
jen työsuojelukäytännöissä ja -pereh-
dytyksessä tulisi yhä pontevammin
ottaa huomioon huonojen asenteiden
ja välinpitämättömyyden merkitys
siinä, millaiseksi henkilöstö kokee
työturvallisuuden tilan.

TYÖTAPATURMAT JA TAPATURMISSA MENETETYT TYÖTUNNIT

Työtapaturmien osalta henkilöiden ja tapaturmien määrät sekä työtunnit on kerätty työnantajan edustajilta. Tiedot ovat vuosilta 2016, 2014 ja 2011.

TAPATURMATAAJUUS

Tapaturmien lukumäärää miljoonaa työtuntia kohden kutsutaan tapaturmataajuudeksi. Sitä on tarkasteltu aiemmin työntekijöiden ja toimihenkilöiden työtuntien ja tapaturmien yhteenlasketuista määristä. Tässä raportissa tarkastelu on laajennettu koskemaan eri henkilöstöryhmiä.

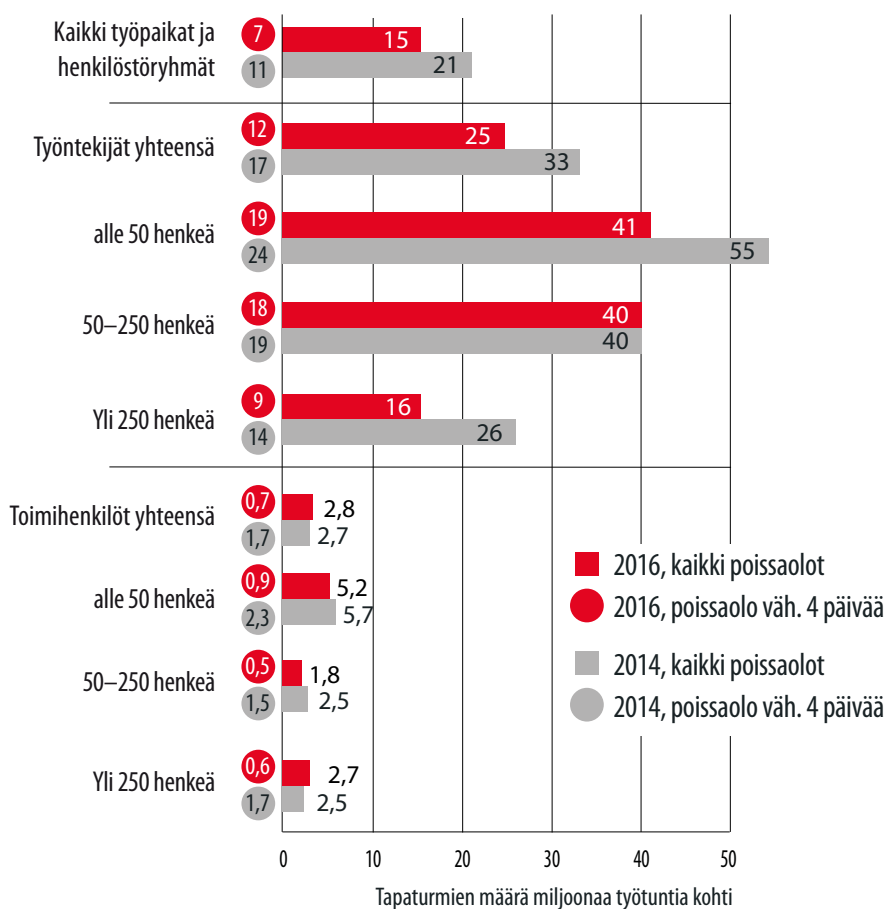
Vuoden 2015 kyselyn aineistossa oli mukana 28 000 työntekijän ja 16 500 toimihenkilön tapaturmatiedot ja työtunnit 300 työpaikalta. Tämän kyselyn aineistossa on tiedot 180 työpaikalta, joissa työntekijöitä on 17 000 ja toimihenkilöitä 14 000.

Toimihenkilöiden vastausten osuus aineistosta on kasvanut niin merkittävästi, että se yksinään pienentää huomattavasti tapaturmataajuutta ja laskee tapaturmissa menetettyjen työtuntien määrää. Toimihenkilöillä työtapaturmia on jo työn luontees- ta johtuen selvästi vähemmän kuin työntekijöillä. Lisäksi aineistossa on mukana suhteellisesti aiempaa enemmän työpaikkoja, joissa ei ole lainkaan työntekijöitä.

Yhteenlaskettu tapaturmataajuus on laskenut kuudella tapaturmalla vuodesta 2014 (ks. Kuvio 10). Vähintään neljän päivän poissaoloon johtaneiden tapaturmien taajuus on myös laskenut yhdestätoista seitsemään. Juuri aineiston rakenteellinen muutos toimihenkilöpainotteisemmaksi selittää osin koko henkilöstöstä laskettua tapaturmataajuuden muutosta.

Toimihenkilöillä tapaturmataajuus on ollut ja on yhä huomattavasti työntekijöiden taajuutta alhaisempi. Toimihenkilöillä vähintään neljän päivän poissaoloon johtaneita tapaturmia oli 0,7 miljoonaa työtuntia kohti. Tapaturmataajuus on laskenut selvästi

Kuvio 10. Tapaturmataajuus henkilöstöryhmittäin ja työpaikan koon mukaan

kahdessa vuodessa sekä pienissä että suuremmissakin työpaikoissa.

Työntekijöillä vähintään neljän päivän poissaolojen taajuus oli 12. Heidänkin kohdallaan tapaturmataajuus on laskenut vuodesta 2014. Tältä osin yhteenlasketun tapaturmataajuuden voi todeta kuvaavan selvää muutosta.

Kaikkien poissaoloon johtaneiden tapaturmien taajuus oli toimihenkilöillä 2,8. Tasoltaan se on noin kymmenesosa työntekijöiden tapaturmataajuudesta, joka oli 25. Toimihenkilöillä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta vuodesta 2014, tarkasteltiinpa sitä kaikkien osalta tai työpaikan koon mukaan.

Työntekijöillä yhteenlaskettu tapaturmataajuus on laskenut edellisestä kyselystä. Keskisuurissa työpaikoissa tapaturmataajuus on ennallaan, muilla työpaikoilla taajuus on laskenut.

TAPATURMISSA HENKEÄ KOHTI MENETETYT TYÖTUNNIT

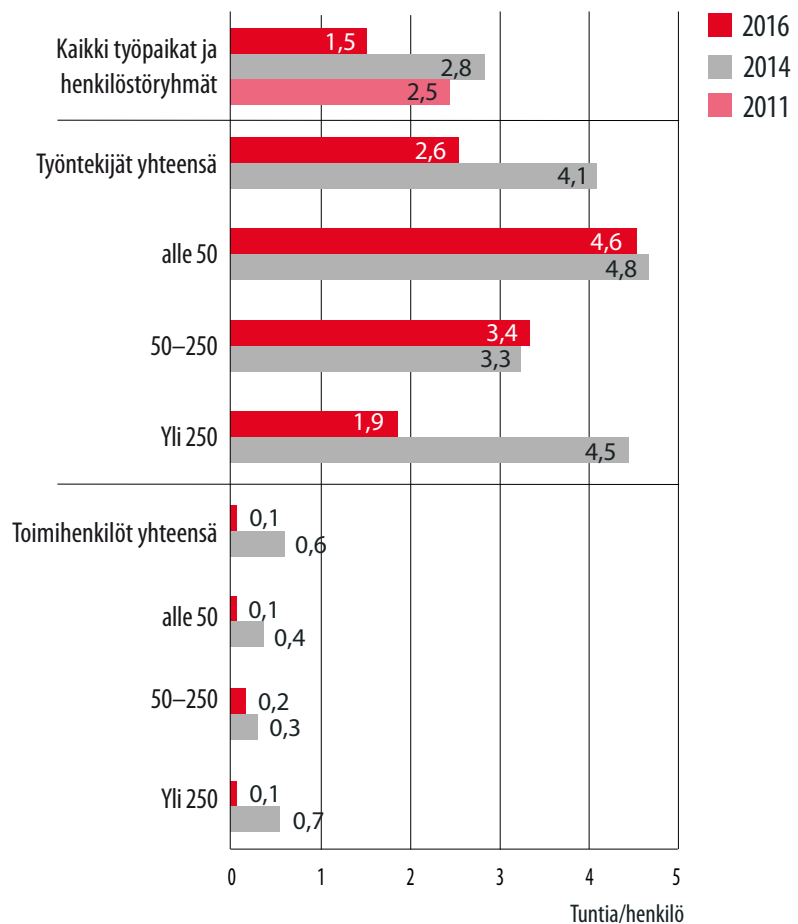
Tapaturmissa henkeä kohti menetetyt työtunnit ovat myös pudonneet selvästi vuodesta 2014 (Kuvio 11). Suurin yksittäinen tekijä, joka tähän vaikuttanut, on edellä mainittu aineiston rakenteellinen muutos. Toimihenkilöillä menetettyjä työtunteja on selvästi työntekijöitä vähemmän, ja tämä taas laskee yhteenlaskettua keskiarvoa. Toimihenkilöillä menetettyjen työtuntien määrä on ollut aina selvästi alle 1,0 ja viime vuonna luku laski 0,1 tuntiin toimihenkilöä kohden. Varsinkin suurilla työpaikoilla on tapahtunut huomattava muutos.

Lisäksi aineistossa on aiempaa enemmän niitä työpaikkoja, joissa ei ole lainkaan työntekijöitä. Kun vuonna 2014 tällaisia työpaikkoja oli 7 prosenttia, on osuus nyt kasvanut 14 prosenttiin. Näistä työpaikoista enemmistö sijoittuu elektroniikka- ja sähköteollisuuden toimialoille.

Toimihenkilöillä on ollut näissä työpaikoissa tapaturmia varsin vähän, mikä laskee määriä entisestään. Menetettyjen työtuntien määrää ku-vaava luku on herkkä reagoimaan, koska toimihenkilöillä työtapaturmissa menetettyjä työtunteja on ainoastaan muutaman henkilötyövuoden verran (1 800 – 9 000 tuntia). On huomioitava, että muutamasta tapaturmasta johtuva pidempi poissaolo voi jo yksistään kasvattaa menetettyjen työtuntien määrää hyvinkin voimakkaasti.

Myös työntekijöillä tapaturmissa menetetyt työtunnit ovat laskeneet vuodesta 2014. Työntekijöilläkin merkittävin muutos on tapahtunut suurilla työpaikoilla, joissa menetettyjen työtuntien määrä henkeä kohden on puolittunut. Tällä on huomattava vaikutus kokonaiskuvaan, sillä näiltä työpaikoilta löytyy lähes kaksi kolmannesta kyselyyn vastanneiden työntekijöistä sekä työtunneista. Alle 250 hengen työpaikoilla menetettyjen työtuntien määrä on pysynyt vuoden 2014 tasolla.

Kuvio 11. Tapaturmissa menetetyt työtunnit henkilöstöryhmittäin ja työpaikan koon mukaan

TAPATURMISSA MENETETYT TYÖTUNNIT SUHTEESSA TEOREETTISEEN TYÖAIKAAN

Kolmas tapa tarkastella työtapaturmia on suhteuttaa tapaturmissa menetetyt työtunnit työpaikan teoreettiseen työaikaan, joka vuonna 2016 oli 1 724 tuntia henkilöä kohden. Toimihenkilöillä poissaoloon johtaneet työtapaturmat ovat selvästi harvinaisempia: valtaosassa (86 %) työpaikoista ei oltu menetetty yhtään työtuntia työtapaturmien takia. Osuus on sama kuin vuonna 2014.

Työntekijöillä niiden työpaikkojen osuus, joissa ei ole menetetty yhtään työtuntia, on pysynyt ennallaan vuodesta 2014 (ks. Kuvio 12). Alentunut tapaturmataajuus ja vähentynyt menetettyjen työtuntien määrä näkyvät: tapaturmissa korkeintaan 0,1 prosenttia työtunneista menettäneiden työpaikkojen osuus on noussut 33 prosenttiin ja puolestaan tätä enemmän, erityisesti yli 0,7 prosenttia menettäneiden osuus on puolestaan laskenut.

Yhteenvedona voi todeta, että molempien henkilöstöryhmien työtapaturmien määrä on vähentynyt ja niistä johtuneet sairauspoissaolot ovat lyhentyneet. Vaikka suurimmat muutokset johtuvat aineiston rakenteellisesta muutoksesta, henkilöstöryhmien vertailu tukee näitä päätelmiä.

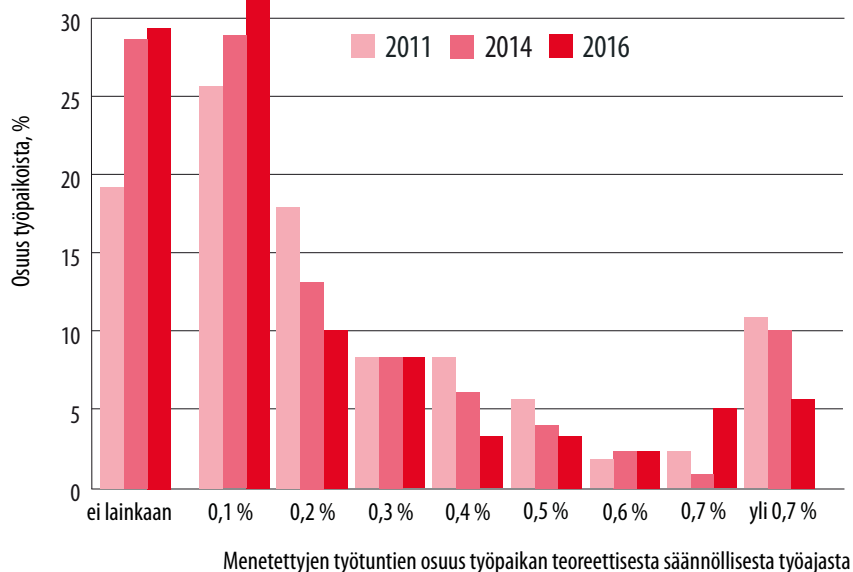
LÄHTEET

Pesonen, Sanna & Halonen, Jaana I. & Liira, Juha (2016):

Omailmoitus – tutkimus sairauspoissaolojen omailmoituksen käyttöönotosta ja vaikutuksista. Luettavissa internetosoitteessa: [http://urn.fi/URN:ISBN%20978-952-261-634-0%20\(PDF\)](http://urn.fi/URN:ISBN%20978-952-261-634-0%20(PDF))

Aiempien työsuojelukyselyjen raportit luettavissa internetosoitteessa: <http://www.metalliliitto.fi/tyoymparisto>

Kuvio 12. Työntekijöiden tapaturmissa menetetyt työtunnit suhteessa työaikaan

LIITE

Työsuojelukysely 2017

Hyvä työturvallisuusasiantuntija,

Teknoliateollisuus, Metallityöväen Liitto ja Ammattiliitto Pro toteuttavat yhdessä työsuojelukyselyn teknoliateollisuuden työpaikoille. Kyselyssä kartoitetaan työturvallisuuden kehitystä ja keskeisimpiä työsuojelun ongelmia sekä työsuojelun organisointia työpaikoilla. Kysely toteutetaan viidettä kertaa (edelliset 2008 - 2015).

Kysely on lähetetty työturvallisuuspäälliköille sekä työntekijöiden ja toimihenkilöiden työsuojeluvaltuutetuille. Kyselyyn toivotaan vastauksia sekä työnantajan edustajalta että työsuojeluvaltuutetuilta, jotta kyselyn tulokset antaisivat mahdollisimman oikean kuvan alan työsuojelun tilanteesta.

Työnantajavastaajat antavat työaika-, poissaolo ja tapaturmatiedot vuoden 2016 tilastotietojen perusteella. Muihin kysymyksiin vastataan tämänhetkisen tilanteen perusteella.

Vastaukset käsitellään tilastollisesti, eikä yksittäisen vastaajan tiedot ole tunnistettavissa. Kyselyyn ei liity jatkoselvittelyjä.

Yhteystiedot on saatu Teknoliateollisuuden, Metallityöväen Liiton ja Ammattiliitto Pron rekistereistä.

Vastausaikaa on 03.02.2017 asti.

Mikäli vastaamisessa ilmenee ongelmia, voitte ottaa yhteyttä Marjo Uusi-Panttiin sähköpostitse marjo.uusi-pantti@teknoliateollisuus.fi.

Terveisin,

Marjo Uusi-Pantti, Teknoliateollisuus ry

Juha Pesola, Metallityöväen Liitto ry

Jukka Hämäläinen, Ammattiliitto PRO ry

TAUSTATIEDOT

1. Toimiala:

- Elektroniikka- ja sähköteollisuus
 Kone- ja metallituote- ja kone- ja metalliteollisuus
 Metallien jalostus
 Kaivosteollisuus
 Pelti- ja teollisuuseristysala

2. Työpaikan koko henkilöstön määrä:

- alle 50 hlö
 50-250 hlö
 yli 250 hlö

3. Olen:

- Työnantajan edustaja
 Työntekijöiden työsuojeluvaltuutettu
 Toimihenkilöiden työsuojeluvaltuutettu

TAPATURMATIEDOT VUODELTA 2016

Työntekijöiden määrä ja tehdyt työtunnit:

- a) Työntekijöiden lukumäärä keskimäärin v. 2016 _____
b) Tehdyt työtunnit, sisältäen ylityöt v. 2016 _____

Työntekijät: Työpaikalla tapahtuneet työtapaturmat ja niistä johtuneet poissaolot (Ei työmatkatapaturmia) (Merkitse puuttuva tieto kysymysmerkillä ?)

- c) Työntekijöiden vähintään 4 pv:n poissaoloon johtaneiden työtapaturmien lukumäärä v. 2016 _____
d) Työntekijöiden kaikkien poissaoloon johtaneiden työtapaturmien lukumäärä v. 2016 _____
e) Tapaturmien vuoksi menetetyt työntekijöiden työtunnit v. 2016 _____

Toimihenkilöiden määrä ja tehdyt työtunnit:

- f) Toimihenkilöiden lukumäärä keskimäärin v. 2016 _____
g) Tehdyt työtunnit, sisältäen ylityöt v. 2016 _____

Toimihenkilöt: Työpaikalla tapahtuneet työtapaturmat ja niistä johtuneet poissaolot (Ei työmatkatapaturmia) (Merkitse puuttuva tieto kysymysmerkillä ?)

- h) Toimihenkilöiden vähintään 4 pv:n poissaoloon johtaneiden työtapaturmien lukumäärä v. 2016 _____
i) Toimihenkilöiden kaikkien poissaoloon johtaneiden työtapaturmien lukumäärä v. 2016 _____
j) Tapaturmien vuoksi menetetyt toimihenkilöiden työtunnit v. 2016 _____

4. Työturvallisuus on työpaikallamme viimeisen vuoden aikana:

- Parantunut
 Pysynyt ennallaan
 Heikentynyt

5. Onko työpaikallasi todettu ammattitauteja tai ollut ammattitautiepäilyjä vuonna 2016?

	kyllä	ei
Työntekijöillä	☐	☐
Toimihenkilöillä	☐	☐

Mistä ammattitaudit tai epäilyt ovat aiheutuneet?

	Todettu	Epäily
Tärinä	☐	☐
Melu	☐	☐
Ylipaine	☐	☐
Ionisoiva säteily	☐	☐
Infrapunasäteily	☐	☐
UV-säteily	☐	☐
Metallit ja niiden yhdisteet	☐	☐
Pölyt	☐	☐
Kaasut	☐	☐
Hapot ja emäkset	☐	☐
Biologiset tekijät	☐	☐
Muut kemialliset tekijät	☐	☐
Muut fyysikaaliset tekijät	☐	☐
Jokin muu, mikä	☐	☐

6. Onko työpaikallasi tehty vaarojen selvittäminen ja arviointi? (= riskiarviointi)

Vaarat jaetaan tyypillisesti seuraavalla tavalla:
- **Fysikaaliset vaaratekijät, kuten melu ja tärinä**
- **Ergonomiset vaaratekijät, kuten työasennot ja ruumiillinen kuormitus**
- **Kemialliset ja biologiset vaaratekijät, kuten kemikaalirikot ja homeet**
- **Henkinen kuormittuminen kuten työn sisältö ja ilmapääriasiat**

- Kyllä
 On tekeillä
 Ei

7. Mitä laatu- ja/tai turvallisuusjohtamisjärjestelmiä työpaikallasi on käytössä?

- ISO 9000 / 9001 / 9002
 ISO 14001
 ISO 3834-2
 OHSAS 18001/18002
 Elmeri / Halmeri
 5S / 6S
 En tiedä
 Ei mitään
 Muu, mikä? (esim. oma) _____

8. Miten työsuojelu- ja turvallisuustoiminta on organisoitu työpaikallasi?

- Työsuojelupäällikkö nimitetty
 Työntekijöiden työsuojeluvaltuutettu valittu
 Toimihenkilöiden työsuojeluvaltuutettu valittu
 Työsuojeluasiamies /-asiamiehiä valittu
 Työsuojelupareja toimii työpaikalla
 Työsuojelutoimikunta toimii työpaikalla
 Jokin muu yhteistoimintaelin, mikä _____

9. Kuinka usein työsuojelutoimikunta tai muu vastaava elin kokoontuu työpaikallasi?

Kertaa / vuosi: _____

10. Mitä työpaikallasi työturvallisuustoiminta pitää sisällään?

- Laadittu perehdyttämishjelma
 Järjestetty työkykyä ylläpitävää toimintaa
 Järjestetty turvallisuuskoulutusta linjaesimiehille
 Säännöllinen tapaturmien tilastointi ja seuranta
 Säännöllinen poissaolojen tilastointi ja seuranta
 Työpaikalla tehdään turvallisuuskierroksia
 Työpaikalla pidetään säännöllisiä turvallisuuspalavereja
 Työterveyshuolto osallistuu työsuojelutoimikunnan toimintaan
 Työterveyshuolto tekee työpaikkakäyntejä ja -kierroksia
 Osallistuttu Haastamme-työympäristökilpailuun tai sitä seuranneisiin työympäristön arviointeihin
 Mahdollisuus osallistua työturvallisuuskorttikoulutukseen
 Mahdollisuus osallistua tulityökorttikoulutukseen (joillain henkilöillä tai kaikilla)
 Mahdollisuus osallistua työhyvinvointikorttikoulutukseen (joillain henkilöillä tai kaikilla)
 Mahdollisuus osallistua ensiapukoulutukseen (joillain henkilöillä tai kaikilla)
 En osaa sanoa
 Toteutettu muita turvallisuustoimenpiteitä, mitä? _____

11. Oletko käynyt työsuojelun peruskurssin?

- Kyllä olen
 En ole
 Jokin muu kurssi, mikä _____

12. Onko työpaikallanne käytössä korvaavan työn järjestelyjä?

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

13. Onko työpaikallanne käytössä omailmoitus-käytäntö lyhyissä sairauspoissaoloissa?

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

14. Työskenteleekö työpaikallasi useamman kuin yhden työnantajan palveluksessa olevia palkansaaajia (= yhteinen työpaikka)?

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

15. Työskenteleekö työpaikallasi useamman kuin yhden kansalaisuuden edustajia?

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

16. Käytetäänkö työpaikalla päihdetapauksissa hoitoonohjausta? (Hoitoonohjaus on työnantajalle vapaaehtoinen toimintamalli.)

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

17. Mitkä ovat työpaikkasi keskeisimpiä työsuojeluongelmia?

- Huono ilmanvaihto
 Melu
 Valaistus
 Tärinä
 Tilanahtaus
 Huonot työasennot
 Huono järjestys
 Haitalliset aineet, huuрут, sumut, käryt
 Tapaturmat ja ammattitaudit
 Työilmapiiri
 Tiedon puute
 Johtaminen
 Asenne / riskinotto
 Jatkuva ylikuormittuneisuus
 Häirintä / epäasiallinen kohtelu
 Muu, mikä? _____

18. Kuinka toivoisit liittojen toimivan työsuojelutyön edistämiseksi?

